

Μεταπολεμική Τέχνη στην Αμερική και στην Ευρώπη

Ρόθκο – Πορτοκαλί και κίτρινο

Ρόθκο – Μπλε

Η εποχή του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού

- Η αποδυνάμωση της Ευρώπης από τη φρίκη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, σήμανε την απαρχή της αμερικανικής κηδεμονίας της τέχνης.
- Κατά την περίοδο του 2ου Παγκοσμίου Πολέμου καλλιτέχνες, συγγραφείς και ποιητές οπαδοί του μοντερνισμού καθώς και σημαντικοί συλλέκτες και έμποροι μετανάστευσαν στην Αμερική για την αποφυγή της θηριωδίας του ναζισμού.
- Έτσι το καλλιτεχνικό κέντρο μετακινήθηκε από το Παρίσι στη Νέα Υόρκη.
- Ανάμεσα στους καλλιτέχνες που έφθασαν στη Νέα Υόρκη κατά τη διάρκεια του πολέμου ήταν και οι Yves Tanguy, Kay Sage, Max Ernst, Jimmy Ernst, Marcel Duchamp, André Masson, Roberto Matta, Marc Chagall, Jacques Lipchitz και Fernand Léger.
- Ίδρυση του Μουσείου Γκουγκενχάιμ το 1937

Η εποχή του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού

- Η ανάπτυξη μιας ανεξάρτητης τέχνης στην Αμερική ευνοήθηκε από την έλλειψη δέσμευσης σε ιστορικές παραδόσεις και την παράλληλη δίψα για πολιτιστική ταυτότητα. Επίσης η Αμερική είχε μια ισχυρή οικονομία μετά τον πόλεμο ενώ από το 1930 η αμερικανική οικονομική κρίση είχε ωθήσει τους καλλιτέχνες σε νέες αναζητήσεις.
- Οι συνέπειες του πολέμου δεν ήταν τόσο τραγικές.
- Η αφηρημένη τέχνη και ο γερμανικός εξπρεσιονισμός συνδυάστηκαν με την ευρωπαϊκή πρωτοπορία και κυρίως με το σουρεαλισμό.
- Οι τάσεις αυτές υιοθετήθηκαν από αρκετούς Αμερικάνους και Ευρωπαίους καλλιτέχνες, οι οποίοι είχαν πεισθεί για τη σημασία του υποσυνειδήτου και της σουρεαλιστικής τεχνικής του «αυτοματισμού» στην καλλιτεχνική δημιουργία.

Η εποχή του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού

- Η μεταπολεμική περίοδος ήταν μια εποχή μαζικοποίησης και μετασχηματισμού επί παντός επιστητού. Στη Ρωσία, η τέχνη έχει προπαγανδιστικό ρόλο με τον σοσιαλιστικό ρεαλισμό, αντίθετα στην Αμερική εκφραστής της δημοκρατίας γίνεται η αφηρημένη τέχνη.
- Ο στόχος πλέον είναι η σύνδεση της τέχνης με τη ζωή, η έμφαση στην προσωπικότητα του καλλιτέχνη και η σύμπραξη του θεατή και του δημιουργού μέσα στο έργο, το οποίο αποκτά αυτόνομη ύπαρξη.
- Μεταπολεμικά οι Ευρωπαίοι μετανάστες καλλιτέχνες μαζί με τους Αμερικανούς οδήγησαν την τέχνη στον Αφηρημένο Εξπρεσιονισμό.
- Στην Ευρώπη μετά τον πόλεμο υπήρξε συνέχιση του σουρεαλισμού και του κυβισμού.
- Την περίοδο του 1960, το κίνημα του αφηρημένου εξπρεσιονισμού άρχισε να χάνει σε μεγάλο βαθμό την ακτινοβολία του και έπαψε να επηρεάζει σημαντικά άλλους καλλιτέχνες.
- Το κίνημα που κατά κάποιο τρόπο τον διαδέχτηκε ήταν η Ποπ Αρτ.

Χαρακτηριστικά του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού

Η καλλιτεχνική κίνηση του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού αποτελεί ίσως το πρώτο σημαντικό κίνημα στην τέχνη που γεννήθηκε στην Αμερική.

- Συχνά αναφέρεται και ως «Σχολή της Νέας Υόρκης».
- Μεγάλα μεγέθη πινάκων που περιβάλλουν τον θεατή και τον εγκλωβίζουν μέσα τους. Δεν υπάρχει συγκεκριμένο σημείο εστίασης.
- Η πρώτη μεγάλη έκθεση που ουσιαστικά αναγνώρισε την τέχνη του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού πραγματοποιήθηκε το 1951 στο μουσείο μοντέρνας τέχνης στη Νέα Υόρκη με τον τίτλο «Αφηρημένη ζωγραφική και Γλυπτική στην Αμερική».
- Το 1957-58 έγινε η δεύτερη μεγάλη έκθεση στο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης με τον τίτλο «Η νέα Αμερικάνικη Ζωγραφική», έκθεση που περιόδευσε σε 8 ευρωπαϊκές χώρες και καθιέρωσε τον Αφηρημένο Εξπρεσιονισμό διεθνώς
- Στο κίνημα του τον Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού διακρίνονται δύο κύριες τάσεις
- «Δυναμική Ζωγραφική». Οι ζωγράφοι αυτής της τάσης εξερεύνησαν διάφορους τρόπους χειρισμού του πινέλου και της υφής του χρώματος. Κύριοι εκπρόσωποι οι Pollock, De Kooning, Kline.
- «Χρωματικού Πεδίου». Οι καλλιτέχνες εξερεύνησαν την έκφραση συμβόλων ή εικόνων μέσα από μεγάλες ενιαίες χρωματικές επιφάνειες. Κύριοι εκπρόσωποι οι Rothko, Newman, Motherwell, Still.

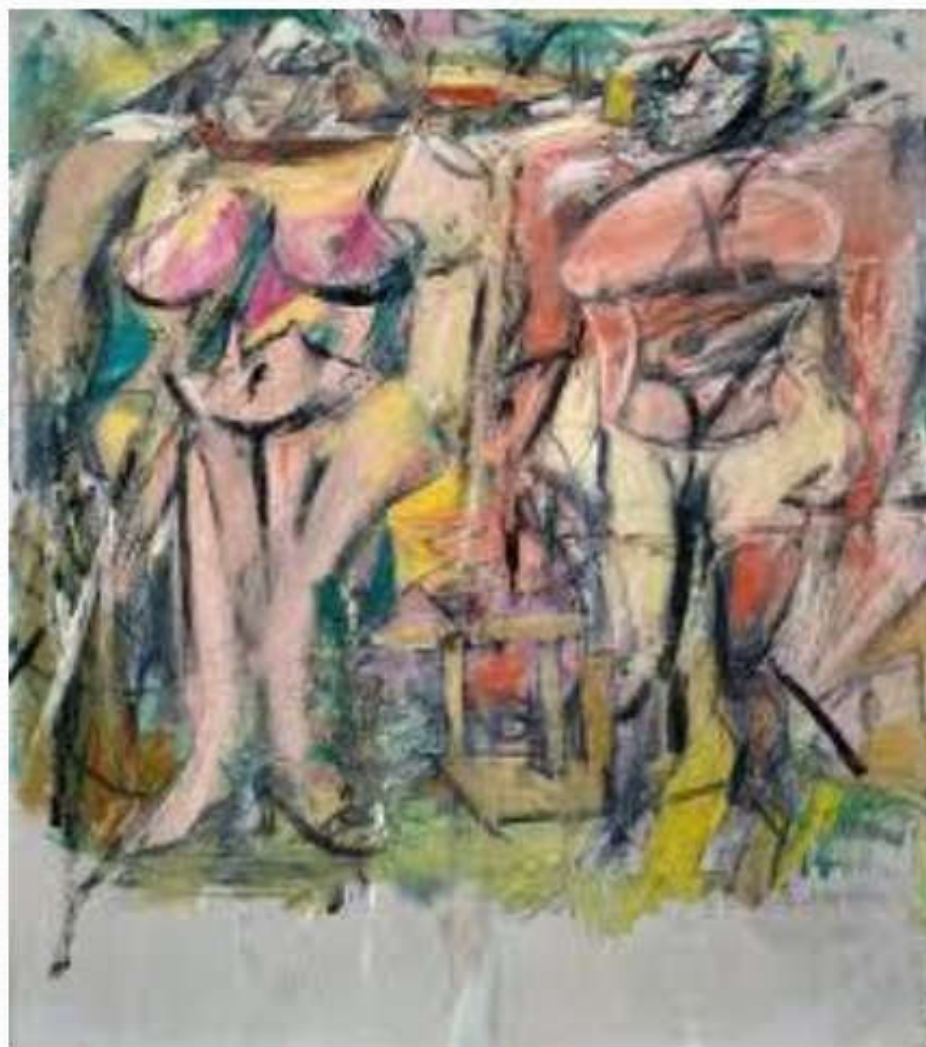
Χαρακτηριστικά του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού

- Σε αντίθεση με τα θέματα του κοινωνικού ρεαλισμού και της τοπικής ζωής που χαρακτήριζε την Αμερικάνικη τέχνη τις προηγούμενες δεκαετίες ο αφηρημένος εξπρεσιονισμός δίνει έμφαση στον αυθορμητισμό της έκφρασης και την ατομικότητα του καλλιτέχνη, ο οποίος αντλεί την έμπνευση του από όλες τις κατευθύνσεις.
- Όπως πολλά άλλα σύγχρονα κινήματα, ο Αφηρημένος Εξπρεσιονισμός δεν αναφέρεται σ' ένα συγκεκριμένο στυλ, αλλά μάλλον σε μια γενική νοοτροπία, που χαρακτηρίζονταν από ένα μαχητικό πνεύμα και πίστη στην ελευθερία της έκφρασης.
- Ο όρος του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού χρησιμοποιήθηκε συχνά και για καλλιτέχνες διαμετρικά αντίθετων τεχνοτροπιών, που απλά έτυχε να αποτελούν μέρος της καλλιτεχνικής παραγωγής στη Νέα Υόρκη την ίδια χρονική περίοδο.

Χαρακτηριστικά του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού

- Παράδειγμα τα έργα των Pollock, de Kooning και Rothko δεν σχετίζονται άμεσα μεταξύ τους σε ότι αφορά την τεχνική ή ακόμα και την αισθητική τους.
- Ενώ οι πίνακες του Rothko διακρίνονται για την απλότητα τους, τα έργα του de Kooning χαρακτηρίζονται από έντονη δράση και εκφραστικότητα.
- Από την άλλη πλευρά, ο Pollock ανέπτυξε μια πολύ ιδιαίτερη τεχνική στη ζωγραφική (μέθοδος «dripping»), κατά την οποία έσταζε με σχεδόν τυχαίο τρόπο τη μπογιά πάνω στον καμβά, τον οποίο τοποθετούσε στο έδαφος.
- Αυτό που είχαν κοινό οι καλλιτέχνες του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού ήταν ότι τα θέματά τους διακατέχονταν από κοινές αξίες και χαρακτηρίζονταν από έντονη δράση και τραγικότητα καθώς και τα μεγάλα μεγέθη πινάκων όπου τα αισθήματα δεν απεικονίζονται αλλά «διαδραματίζονται» επάνω στον καμβά.

- ❖ Στο κίνημα του τον Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού διακρίνονται δύο κύριες τάσεις :
- ❖ 1. «Δυναμική Ζωγραφική»: Οι ζωγράφοι αυτής της τάσης εξερεύνησαν διάφορους τρόπους χειρισμού του πινέλου και της υφής του χρώματος. Κύριοι εκπρόσωποι οι Πόλοκ, Ντε Κούνινγκ, Κλίνε.

Κούνινγκ – Δύο γυναίκες στην εξοχή

ΣΤΙΛ – 1960-F

- ❖ 2. «Χρωματικού Πεδίου»:
Οι καλλιτέχνες
εξερεύνησαν την έκφραση
συμβόλων ή εικόνων μέσα
από μεγάλες ενιαίες
χρωματικές επιφάνειες.
Κύριοι εκπρόσωποι οι
Ρόθκο, Νιούμαν,
Ράινχαρντ, Μάδεργουελ,
Στιλ.

Κυριότεροι εκπρόσωποι

Κούνινγκ – Αφαίρεση

- Μαρκ Ρόθκο (1903-1970)
- Βίλεμ ντε Κούνινγκ (1904-1997)
- Άρσιλ Γκόρκι (1904-1948)
- Κλίφορντ Στιλ (1904-1980)
- Μπάρνετ Νιούμαν (1905-1970)
- Φραντς Κλίνε (1910-1962)
- Τζάκσον Πόλοκ (1912-1956)
- Ρόμπερτ Μάδεργουελ (1915-1991)
- Ζαν-Πωλ Ριοπέλ (1923-2002)

- ❖ Τα βασικά χαρακτηριστικά της τέχνης του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού είναι:
- μεγάλα μεγέθη πινάκων ,
- η πράξη της τοποθέτησης του χρώματος στο μουσαμά έχει πρωταρχική σημασία,
- τα αισθήματα δεν απεικονίζονται, αλλά «διαδραματίζονται» επάνω στον καμβά,

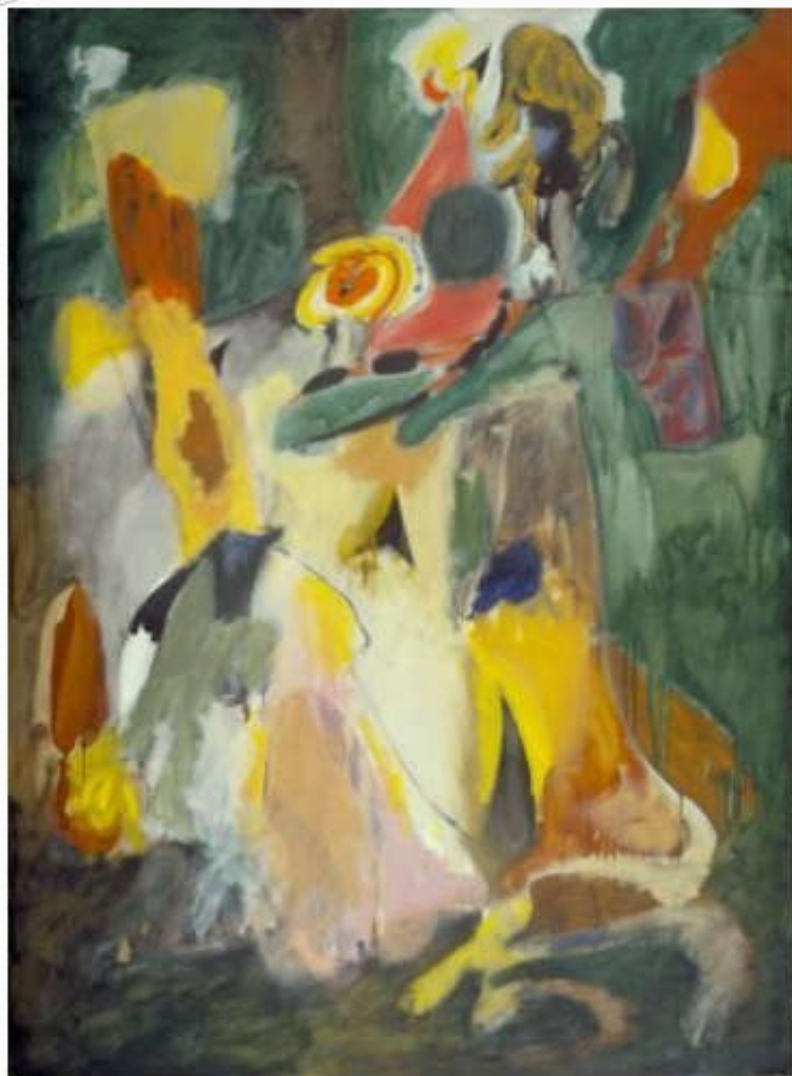

Πόλοκ – Στενογραφική φιγούρα

Πόλοκ – Μπλε (Μόμπι Ντικ)

- το αντικείμενο εξοβελίζεται από τη ζωγραφική «για να μην υπάρχει τίποτα που να παρεμποδίζει την πράξη της ζωγραφικής... αυτό που έχει σημασία είναι πάντοτε η αποκάλυψη που εμπεριέχει η ζωγραφική πράξη»,
- τα έργα χαρακτηρίζονται από την απόλυτη ελευθερία τόσο στο χρώμα, όσο στη θεματολογία, στις μορφές και στα σχήματα.

Γκόρκι – Καταρράκτης

❖ Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Μπάρνετ Νιούμαν έγραψε για την μεταπολεμική περίοδο: «Πρέπει να καταλάβετε ότι νιώσαμε την ηθική κρίση ενός κόσμου σε συντρίμια, ενός κόσμου κατεστραμμένου από μεγάλη οικονομική κρίση και ένα βίαιο παγκόσμιο πόλεμο, και όπως είναι φυσικό ήταν αδύνατο εκείνο τον καιρό να ζωγραφίσουμε το είδος της ζωγραφικής που ως τότε ζωγραφίζαμε - λουλούδια, ξαπλωμένα γυμνά και ανθρώπους να παίζουν τσέλο.

❖ Από την άλλη όμως μεριά δε μπορούσαμε να μεταπηδήσουμε στην κατάσταση ενός αγνού κόσμου που αποτελείται από ανόργανες φόρμες και σχήματα, από σχέσεις χρωμάτων και μόνο, ενός κόσμου απόλυτα αισθησιακού.

Γκόρκι – Κήπος στο Σόκι

Γκόρκι – Το συκώτι είναι η χτένα του κόκορα

❖ Για κάποιους από εμάς αυτή η κατάσταση αντανakλούσε την ηθική κρίση μας σχετικά με το τι θα ζωγραφίσουμε. Έτσι, αυτό που στην πραγματικότητα ξεκινήσαμε, ήταν να ζωγραφίσουμε από την αρχή, σαν η ζωγραφική όχι μόνο να είχε πεθάνει, αλλά σαν να μην υπήρξε ποτέ».

Jackson Pollock (1912-1956)

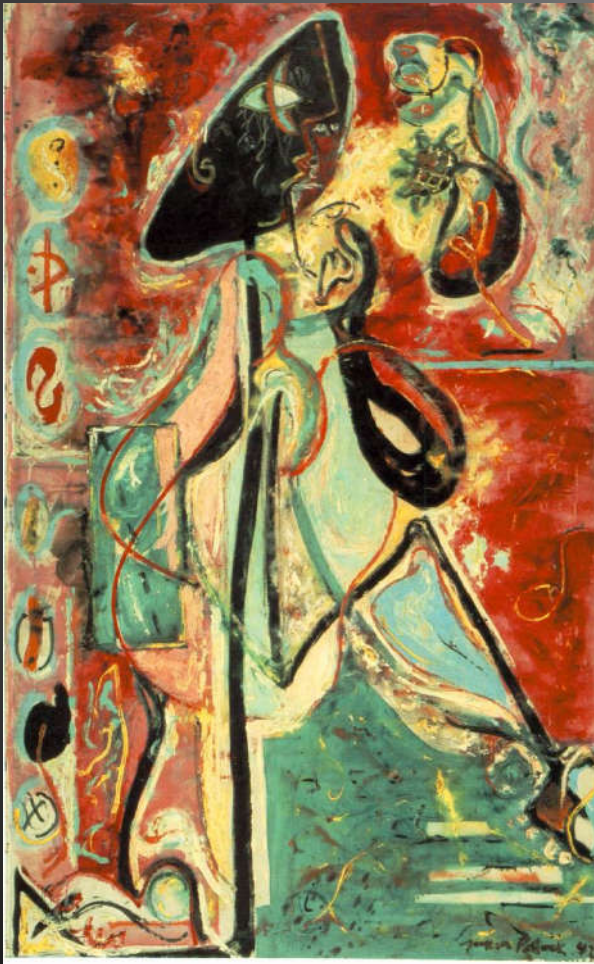
- Η συμβολή του στη διαμόρφωση της μοντέρνας αμερικανικής ζωγραφικής υπήρξε καθοριστική.
- Διαμόρφωσε ένα είδος ζωγραφικής που ήταν πιο άμεσο, αυθόρμητο και αφηρημένο απ' οτιδήποτε άλλο που είχε εμφανιστεί ως τότε στην αμερικανική τέχνη.
- Ο Pollock έφτασε στη Νέα Υόρκη το 1929 και σπούδασε ζωγραφική κοντά στον Thomas Hart Benton στο Σύνδεσμο Σπουδαστών Τέχνης.
- Στη δεκαετία του '40 συνδέθηκε με τους σουρεαλιστές της Νέας Υόρκης και οι πίνακες του γίνονται περισσότερο συμβολικοί.
- Η γνώση των σουρεαλιστικών αντιλήψεων για τη βιομορφική μορφή, τις μυθολογικές παραστάσεις και τον αυτοματισμό είναι φανερή στη δουλειά του το 1942-47.
- Το 1944 γνώρισε και παντρεύτηκε την ζωγράφο Lee Krasner και αφοσιώθηκε ολοκληρωτικά στη ζωγραφική.
- Το 1947 έκανε τους πρώτους του πίνακες με την τεχνική του «dripping» που ονομάστηκαν έτσι επειδή τοποθετούσε τους μουσαμάδες πάνω στο πάτωμα, κι έχυνε τη μπογιά απευθείας από το κουτί.

Jackson Pollock (1912-1956)

- Η χαρακτηριστική του τεχνική του «dripping» απαιτούσε συνεχώς αποφάσεις και επιλογές καθώς και μια μεγάλη επιδεξιότητα στα χέρια.
- Χρησιμοποίησε το τυχαίο χωρίς να εγκαταλείψει τον έλεγχο.
- Οι φόρμες των συχνά τεραστίων συνθέσεών του δεν ήταν προαποφασισμένες, αλλά προέκυπταν κατά την πορεία της εκτέλεσής τους.
- Όπως έλεγε και ο ίδιος: «Ο πίνακας έχει τη δική του ζωή. Εγώ προσπαθώ να την κάνω να βγει στην επιφάνεια».
- Μεταξύ του 1951 και του 1952 περιόρισε τα χρώματα του στο άσπρο και το μαύρο, ενώ γύρω στο 1953 είχε εγκαταλείψει την τεχνική του «dripping» και στα τελευταία χρόνια της ζωής του χρησιμοποιούσε το πινέλο για να ζωγραφίσει μορφικές αφαιρέσεις.
- Στα 20 χρόνια της εξέλιξής του, πειραματίστηκε με πολλές μεθόδους αλλά ποτέ δεν εγκατέλειψε εντελώς τις εξπρεσιονιστικές τάσεις.
- Παρέμεινε πάντοτε μια μοναχική μορφή στο χώρο της τέχνης. Δεν εντάχθηκε ποτέ σε καμιά ομάδα και δεν άφησε μαθητές ή επιγόνους.

Jackson Pollock (1912-1956)

The Moon-Woman (1942)

The She-Wolf (1943)

Jackson Pollock (1912-1956)

Eyes in the Heat (1946)

Number 8 (1949)

Willem De Kooning (1904-1997)

- Ο de Kooning υπήρξε ένας από τους κυριότερους εκπροσώπους του Αφηρημένου Εξπρεσιονισμού, χωρίς όμως ποτέ να φτάσει στις αφαιρετικές αιχμές του Pollock.
- Γεννήθηκε στο Ρότερνταμ της Ολλανδίας το 1904 και όταν ήταν μόλις πέντε ετών η μητέρα του χώρισε τον πατέρα του, γεγονός που υπήρξε η αφορμή για τις διάφορες ψυχαναλυτικές ερμηνείες των περίφημων Γυναικών που ζωγράφισε και που τον έκαναν διάσημο.
- Αφού σπούδασε εικονογράφηση στην πατρίδα του μετανάστευσε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το 1926.
- Γύρω στα μέσα της δεκαετίας του '40 ήταν μια σημαντική μορφή της πρωτοπορίας που εμφανιζόταν τότε στην Νέα Υόρκη.
- Το 1944 έκανε την πρώτη του έκθεση σε ηλικία 40 ετών.

Willem De Kooning (1904-1997)

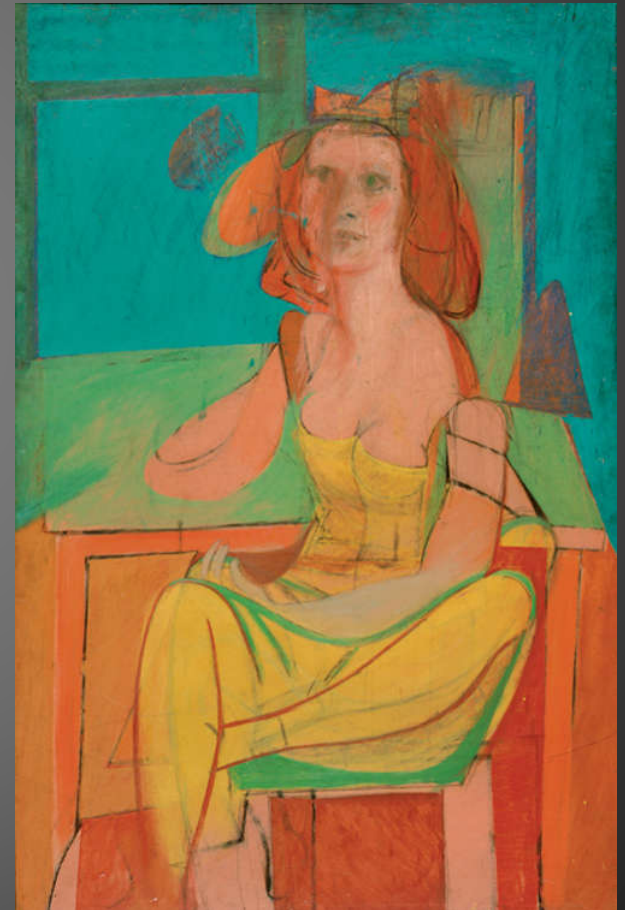
- Από τη δεκαετία του 1950 και μετά ασχολήθηκε αποκλειστικά με δύο θέματα στη δουλεία του: τις γυναίκες και τα αφηρημένα μοτίβα.
- Ζωγράφισε μορφές γυναικών, οι οποίες προκάλεσαν φοβερή αίσθηση εν μέρει λόγω της απεικονιστικής τους τεχνοτροπίας σε αντίθεση με την αφαιρετικότητα των αφηρημένων εξπρεσιονιστών αλλά κυρίως λόγω της φαντασίας που διέθεταν.
- Οι εικόνες του είναι πάντα δυναμικές, με μορφές που δείχνουν τις ατελείωτες μετατροπές των πραγμάτων που βλέπουμε και βιώνουμε.
- Από τα τέλη της δεκαετίας του 1950 έως τις αρχές της δεκαετίας του 1960, ο de Kooning μπαίνει σε μια νέα φάση σχεδόν καθαρών αφαιρέσεων περισσότερο σε σύνδεση με το φυσικό τοπίο.

Willem De Kooning (1904-1997)

Legend and Fact [far right panel], 1940

Seated Woman (1940)

Willem De Kooning (1904-1997)

Woman I (1952)

Woman III (1953)

Willem De Kooning (1904-1997)

Woman VI 1953

Pirate (Untitled II) (1981)

Mark Rothko (1903-1970)

- Ο Marcus Rothkowitz, όπως ήταν το κανονικό όνομα του, γεννήθηκε το 1903 στην ανατολική Λετονία. Έφυγε από την χώρα του για την Αμερική σε ηλικία δέκα ετών.
- Ξεκίνησε σπουδές το 1921 στο Πανεπιστήμιο Yale, γρήγορα όμως τις εγκατέλειψε για να αφοσιωθεί στη ζωγραφική.
- Στις δεκαετίες του '50 και '60, δημιουργεί τα μεγάλα του αριστουργήματα, με μεγάλους σε μέγεθος πίνακες, με πρωτότυπες, λυρικές συνθέσεις και εκπληκτική χρήση πλήθους χρωμάτων.
- Αντιμετώπιζε το χρώμα ως ένα μέσο έκφρασης συναισθημάτων, που μπορούσε να δώσει στο υλικό, δηλαδή το χρώμα και το μουσαμά, την υπέρτατη τελειότητα.
- Θεωρούσε το χρώμα ως ένα παράθυρο της ψυχής.
- Όπως έλεγε ο ίδιος, δεν ζωγράφιζε αντικείμενα αλλά ιδέες.

Mark Rothko (1903-1970)

- «Δεν είμαι ανεικονικός ζωγράφος» τόνιζε ο ίδιος, επιμένοντας ότι το έργο του δεν είχε καμιά σχέση με το φορμαλισμό που συναντάμε στην αφηρημένη ζωγραφική, αλλά αναφέρεται σε «βασικά ανθρώπινα αισθήματα - την τραγωδία, την έκσταση, τη μοίρα».
- Προς το τέλος της ζωής του, «προσθέτει» στα έργα του ένα λεπτό άσπρο περίγραμμα, σαν κάδρο, ενώ τα τελευταία έργα που βρέθηκαν στο ατελιέ του, μετά τον θάνατό του, θυμίζουν στη λιτότητα της σύνθεσης και τα χρώματα (μαύρο και μπεζ) κάτι από τις πρώτες εικόνες της προσσελήνωσης (1969): ερημιά και χάος, σκοτάδι και μοναξιά - ο άνθρωπος και η μοίρα του.

Mark Rothko (1903-1970)

Rites of Lilith (1945)

No.10 (1950)

Mark Rothko (1903-1970)

White Center (1950)

No.14 (1960)

Barnett Newman (1905-1970)

Adam (1951-2)

Ulysses (1952)

❖ Ο κριτικός και υποστηρικτής του κινήματος **Χάρολ Ρόζενμπεργκ** έγραψε το 1952: «Ο μουσαμάς άρχισε πια να αντιμετωπίζεται ως πεδίο δράσης και όχι σαν ένας χώρος όπου αναπαράγεται, αναλύεται ή εκφράζεται ένα αντικείμενο, υπαρκτό ή φανταστικό.

Γκόρκι – Αγωνία

Γκόρκι – Ζωγραφική σε χρυσό-καφέ

❖ Αυτό που θα φιλοξενούσε πια ο μουσαμάς δεν ήταν μία εικόνα αλλά ένα γεγονός. Ο ζωγράφος δεν πλησίαζε πια το καβαλέτο του με μια εικόνα στο μυαλό του, η εικόνα τώρα θα ήταν το αποτέλεσμα της συνάντησης των υλικών που είχε μπροστά του».

- ❖ Ο Καναδός καλλιτέχνης **Ζαν-Πωλ Ριοπέλ**, εισήγαγε τον αφηρημένο εξπρεσιονισμό και στο Παρίσι τη δεκαετία του '50.
- ❖ Την περίοδο του 1960, το κίνημα του αφηρημένου εξπρεσιονισμού άρχισε να χάνει σε μεγάλο βαθμό την ακτινοβολία του και έπαψε να επηρεάζει σημαντικά άλλους καλλιτέχνες.
- ❖ Το κίνημα που κατά κάποιο τρόπο τον διαδέχτηκε ήταν η Ποπ Αρτ.

Ριοπέλ – Κοιλάδα

Αφηρημένοι Εξπρεσιονιστές

«Οι Οξύθυμοι» (περιοδικό «Life» 1951)

Πάνω σειρά: από αριστερά προς τα δεξιά: Willem de Kooning, Adolf Gottlieb, Ad Reinhardt, Hedda Sterne

Μεσαία σειρά: Richard Pousette-Dart, William Baziotes, Jackson Pollock, Clifford Still, Robert Motherwell, Bradley Walker Tomlin

Καθισμένοι: Theodoros Stamos, Jimmy Ernst, Barnett Newman, James Brooks, Mark Rothko.

Η ζωγραφική και η γλυπτική στη μεταπολεμική Ευρώπη

Η ζωγραφική και η γλυπτική στη μεταπολεμική Ευρώπη

- Η διαλυμένη οικονομία, η ερήμωση, η απογοήτευση και η απελπισία καταλαμβάνουν την Ευρώπη. Η φιλοσοφία του υπαρξισμού, που διακηρύσσει το παράλογο και το άσκοπο της ανθρώπινης ύπαρξης γίνεται ευρέως αποδεκτή.
- Η καλλιτεχνική έκφραση ακολουθεί την αμφισβήτηση της λογικής που οδήγησε την ανθρωπότητα σε αυτό το χάος. Βαθιά απαξίωση των παραδοσιακών τρόπων έκφρασης, υπέρβαση και άρνηση κάθε αναφοράς στο παρελθόν.
- Κοινά χαρακτηριστικά της Άμορφης τέχνης: πρόταξη του χρώματος, υποκειμενισμός, τάση για παραμόρφωση, έμφαση στο ένστικτο και τον υποκειμενισμό. Δημιουργία μέσα από την άμεση επαφή με το έργο και τα υλικά.
- Στη μεταπολεμική ευρωπαϊκή τέχνη έχουμε το έργο μεμονωμένων καλλιτεχνών και όχι καλλιτεχνικά κινήματα ή ομάδες.
- Οι καλλιτέχνες δανείστηκαν ιδέες από τα πρωτοποριακά κινήματα, εξπρεσιονισμό, αφαίρεση, κυβισμό, σουρεαλισμό, ενέταξαν στοιχεία τους μέσα στα έργα τους σύμφωνα με το προσωπικό τους ύφος και δημιούργησαν έργα εξαιρετικής εκφραστικής δύναμης, συμβάλλοντας στη διεύρυνση του πεδίου αναζήτησης της τέχνης.

Εικ. 7. Μ. Σαγκάλ (Marc Chagall, 1887-1985), “Ο πράσινος βιολιστής” (1914), λάδι, Ν. Υόρκη Μουσείο Γκουγκενχάιμ.

Ο Ρώσος καλλιτέχνης κατάφερε να δώσει μορφή σε έναν κόσμο συμβόλων και ονείρων, αναμνήσεων και παραμυθιών, δημιουργώντας έργα γεμάτα αντιφατικά συναισθήματα, που από την ακραία χαρά φτάνουν στην ακραία απελπισία. Στο έργο του συνδυάζονται εξπρεσιονιστικά, κυβιστικά και φωβιστικά στοιχεία, ενώ παντού υποφώσκει μια θρησκευτική ατμό σφαιρα που οφείλεται τόσο στις νεανικές του αναμνήσεις όσο και στις πεποιθήσεις του.

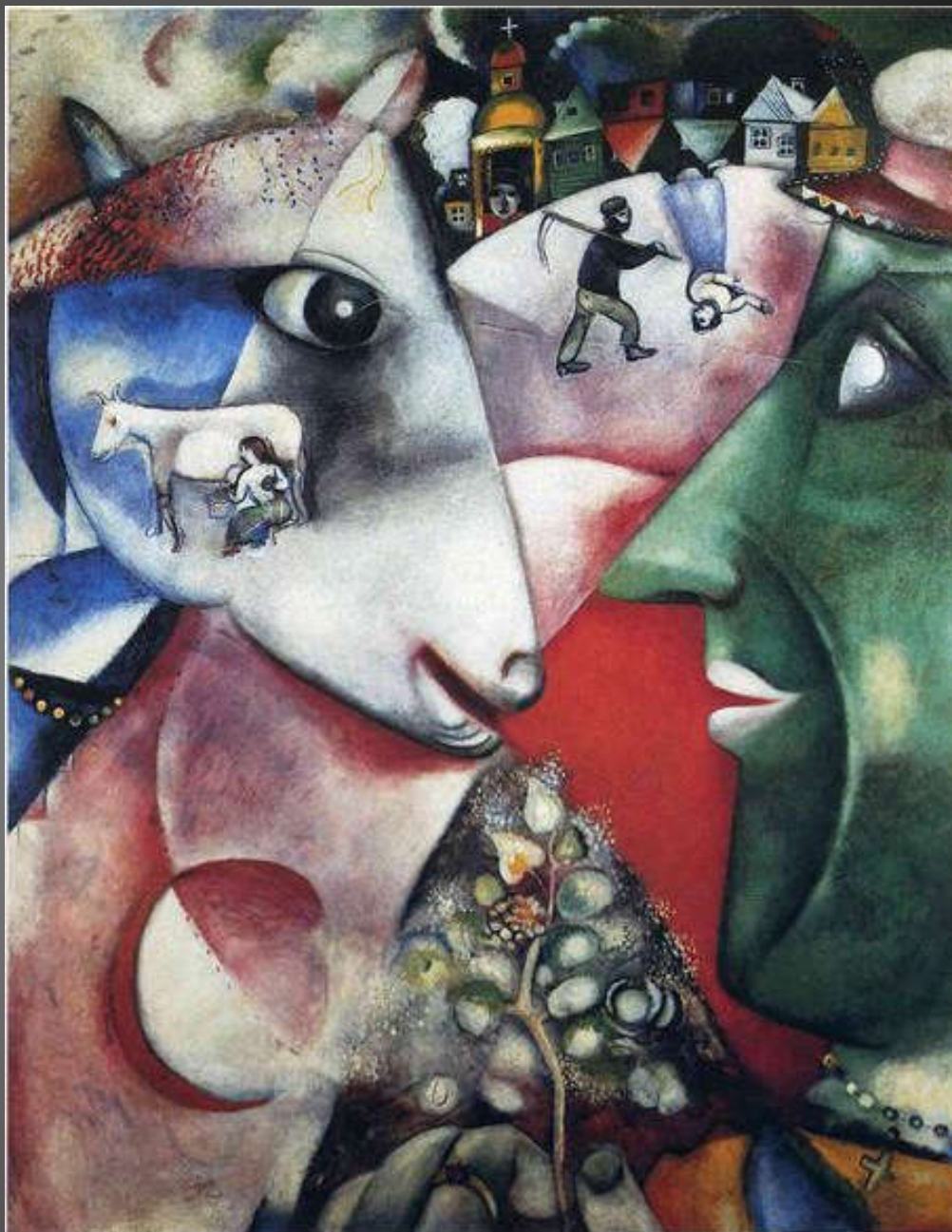
«Τα γενέθλια»

Marc Chagall

Date: 1915; Liozna, near Vitebsk,

Belarus

oil, canvas

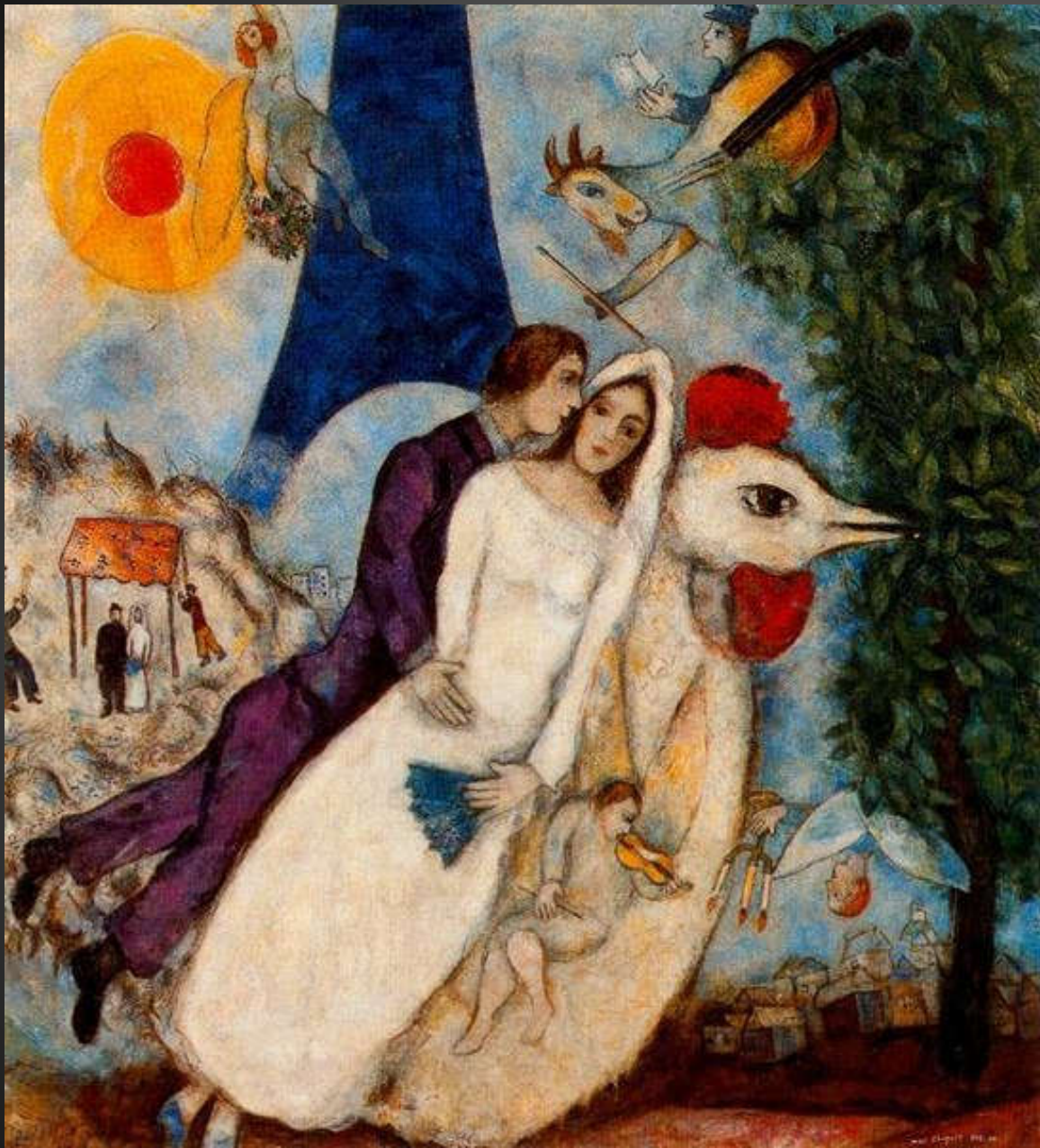
«Εγώ και το χωριό»

Marc Chagall

Date: 1911; Paris, France

oil, canvas

Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης, Νέα Υόρκη, Η.Π.Α.

«Η μνηστή και ο πύργος του Άιφελ»

Marc Chagall

Original Title: Les fiancés de la tour Eiffel

Date: 1913; Paris, France

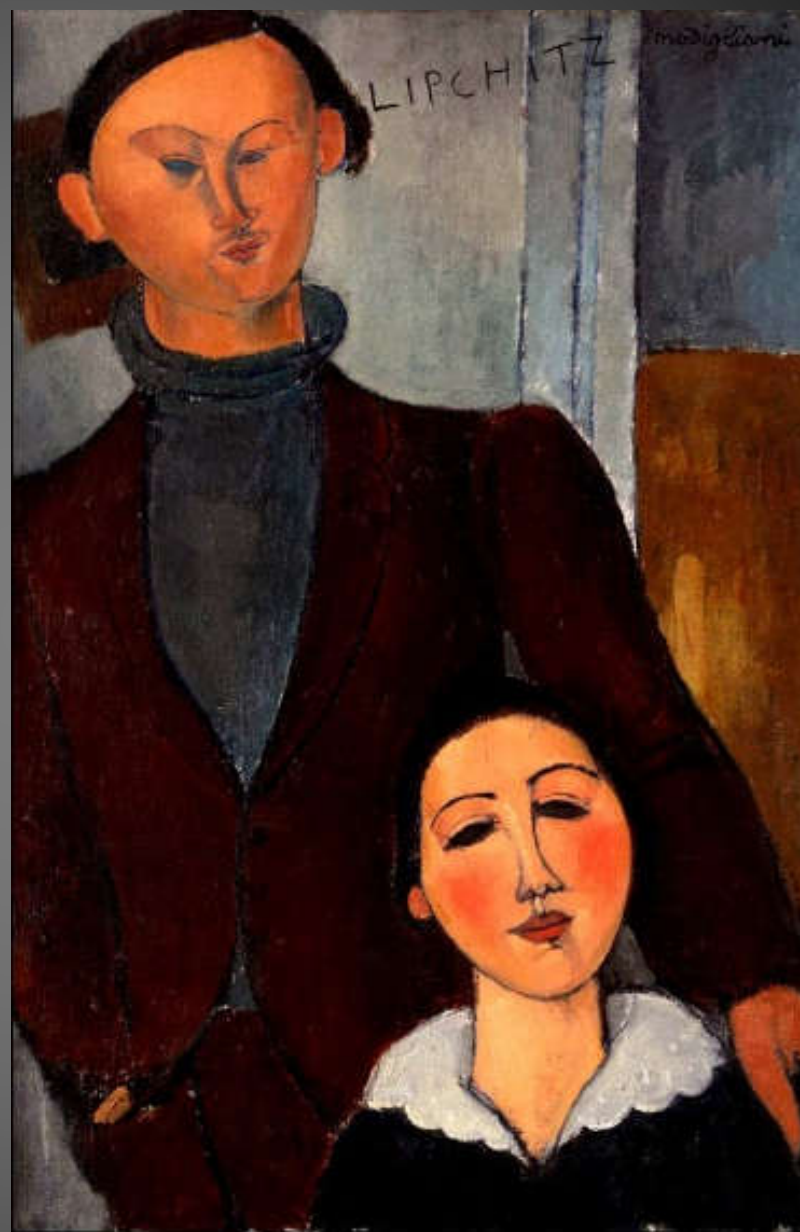
oil, canvas

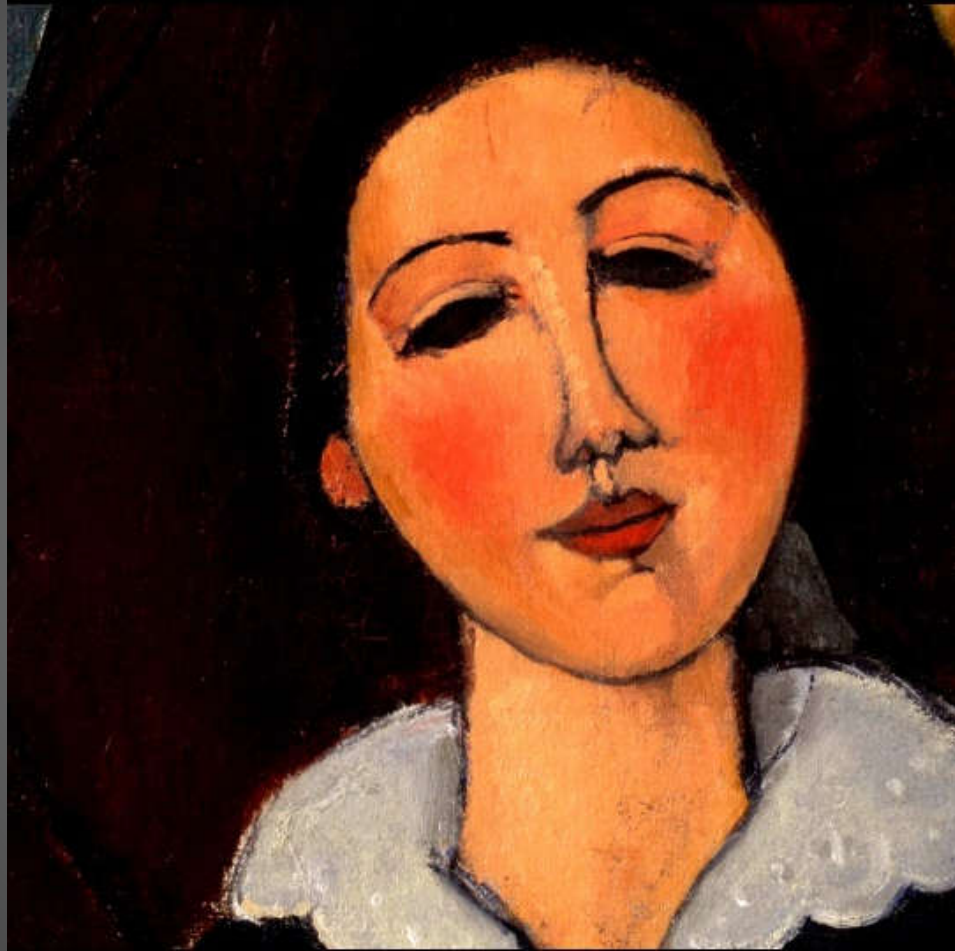
Marc Chagall, Ο ζωγράφος του Φεγγαριού,
1917. Ιδιωτική συλλογή.

Εικ. 8. Α. Μοντιλιάνι (A. Modigliani 1884-1920), “Προσωπογραφία του Ζακ Λίπσιτς και της Γυναίκας του” (1917), λάδι, Σικάγο, Ινστιτούτο Τέχνης.

Ο Ιταλός ζωγράφος θεωρείται από τους μεγαλύτερους ζωγράφους πορτρέτων στη ζωγραφική του 20ού αιώνα. Οι προσωπογραφίες του παρουσιάζουν μια ομοιότητα μεταξύ τους λόγω της εξαιρετικής επιμήκυνσης των χαρακτηριστικών, χωρίς να υπάρχει όμως καμία αίσθηση βίαιης παραμόρφωσης. Στο έργο του είναι συχνή η χρήση μοτίβων από την πρωτόγονη και την αρχαία τέχνη. Οι προσωπογραφίες του αναλύουν και αντανakλούν με ακρίβεια την προσωπικότητα, τις εκκεντρικότητες και τις αδυναμίες των εικονιζόμενων ανώνυμων ή επώνυμων προσώπων. Περιορισμός του εικαστικού χώρου, περιορισμός του χρώματος, επιμήκυνση των μορφών, σβησμένα βλέμματα είναι από τα χαρακτηριστικά στοιχεία των μορφών του.

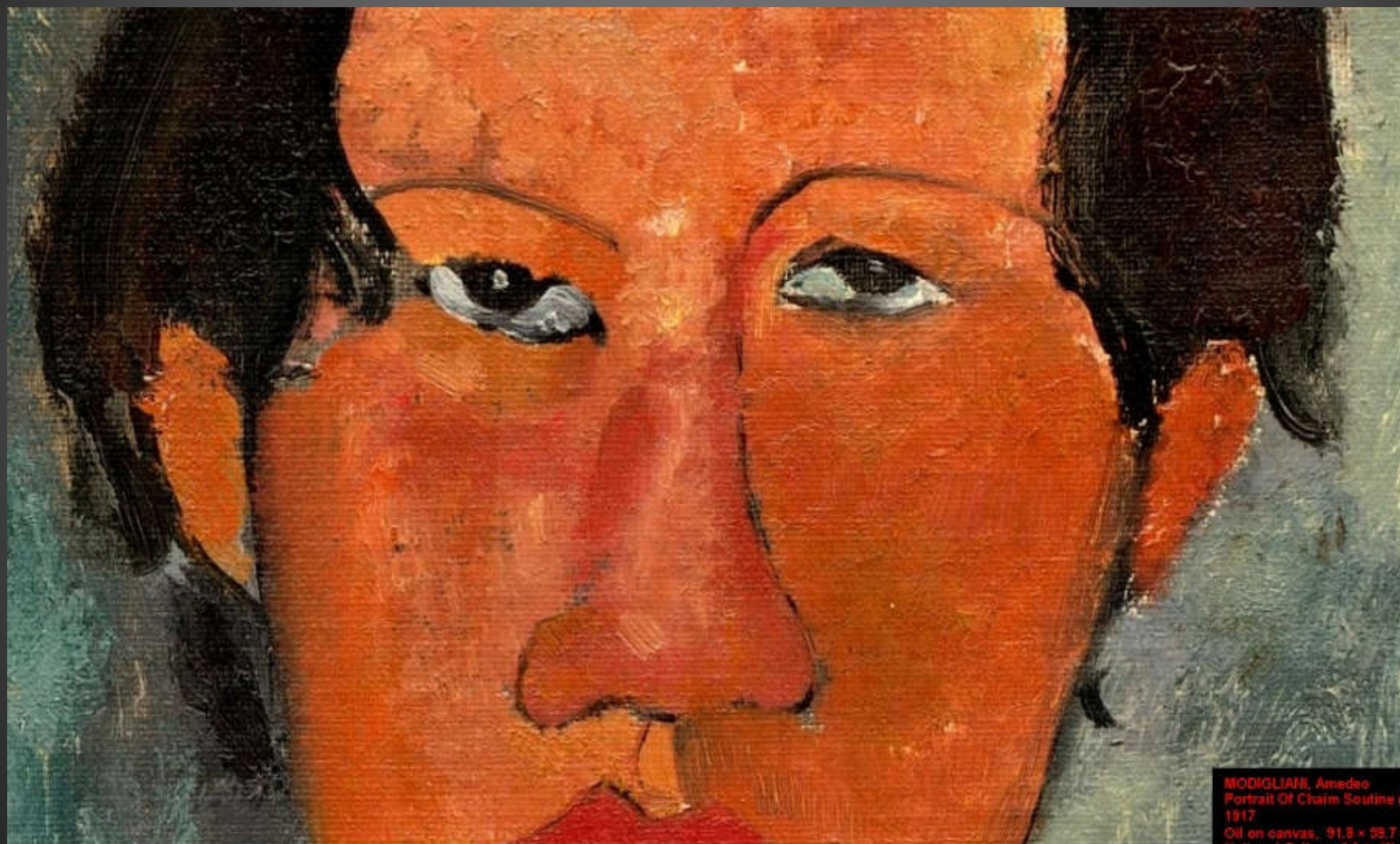

Α. Μοντιλιάνι, «Γυμνή μορφή που κάθεται σε ντιβάνι», (La Belle Romaine), 1917, ελαιογραφία, ιδιωτική συλλογή

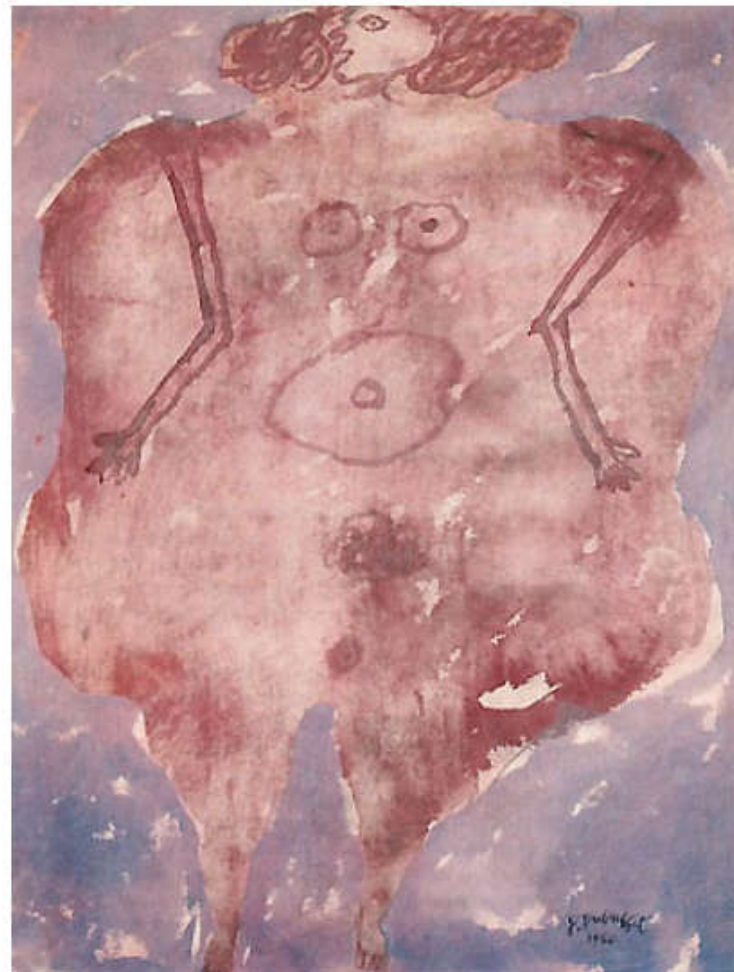

Α. Μοντιλιάνι, «Πορτραίτο του Chaim Soutine», 1917, ελαιογραφία, Εθνική Πινακοθήκη, Ουάσινγκτον

MODIGLIANI, Amedeo
Portrait Of Chaim Souline (detail)
1917
Oil on canvas, 91.8 x 59.7 cm
National Gallery of Art, Washington

Ο καλλιτέχνης είναι ο εισηγητής και θεωρητικός της “Ακατέργαστης Τέχνης” (Art Brut). Πνεύμα ανήσυχο και ανικανοποίητο, μένει μακριά από ρεύματα και τάσεις και επιβάλλει διάφορα υλικά και διαφορετικές τεχνικές. Αναμειγνύει καρβουνόσκονη και γύψο, κομμάτια γυαλιά, ρευστή μαστίχα και άμμο, κόλλα και χαλίκια, δημιουργώντας παχιά ανάγλυφα, πάνω στα οποία σχεδιάζει με τη σπάτουλα, το χέρι, ή με άλλο εργαλείο, μετατρέποντας τη ζωγραφική επιφάνεια από “το ακίνητο υποστήριγμα, το υλικό μέσο για τη μεταφορά ζωγραφικών ιδεών σε πεδίο ενέργειας. Στα έργα της σειράς Γυναικεία Σώματα οι υπερτονισμένες γυναικείες φιγούρες με τα μικρά κεφάλια και τα φουσκωμένα σώματα, που θυμίζουν κάτι από τις πρωτόγονες γυναικείες θεότητες της γονιμότητας, παραπέμπουν στα λόγια του ίδιου ότι “η τέχνη απευθύνεται στο πνεύμα και ασφαλώς όχι στα μάτια, όπως πιστεύουν τόσο πολλοί άνθρωποι”.

Εικ. 11. Ζ. Ντυμπυφέ (Jean Dubuffet, 1905-1985), “Γυναικείο σώμα” (1966), Ιδιωτική Συλλογή.

- ❖ Ανάλογη «επανάσταση» με τη ζωγραφική δημιουργήθηκε και στη **γλυπτική** του 20^{ού} αι., τόσο ως προς την τεχνοτροπία, όπου σημειώθηκαν αντίστοιχες αναζητήσεις, όσο και ως προς την τεχνική και τα υλικά που χρησιμοποιούνται.
- ❖ Συγχρόνως, τέθηκαν νέοι κανόνες και αρχές που βασίζονται σε μια νέα αντίληψη της ισορροπίας μεταξύ του κενού και του πλήρους ενός γλυπτού έργου.

Μπρανκούζι – Πουλί στο χώρο

Μπρανκούζι – Το φιλί

❖ Πατέρας της μοντέρνας γλυπτικής θεωρείται ο Ρουμάνος **Κονσταντίν Μπρακούνζι** (1876-1957), που εργάστηκε στο Παρίσι. Με επιρροές από τη λαϊκή τέχνη της πατρίδας του, την προϊστορική και την πρωτόγονη τέχνη, καθώς και από τις καλλιτεχνικές αναζητήσεις του καιρού του, επιδίωξε την εκφραστική δύναμη μέσω της απλοποίησης της φόρμας.

❖ Εισήγαγε, επίσης, την αρχή του «σεβασμού στη φύση των υλικών», αποφεύγοντας να χρησιμοποιεί προπλάσματα και προσχέδια, όπως συνηθιζόταν έως τότε, αλλά λαξεύοντας απευθείας το έργο στο υλικό. Τα έργα του Μπραγκούνζι διακρίνονται από ένα μυστικό συμβολισμό και αποτελούν οικουμενικά σύμβολα της ζωής.

Μπραγκούνζι – Ατέλειωτη στήλη

❖ Στο κίνημα της αφαίρεσης ανήκουν οι Ρώσοι **Αντουάν Πέβσνερ** (1880-1962) και **Ναούμ Γκάμπο** (1890-1997), που διαμόρφωσαν μια αισθητική εξαϋλώσης της γλυπτής μορφής, που περιορίζεται σε επίπεδα και διακόπτεται από πολλά «κενά», ενώ περιλαμβάνει και κινητικά και δυναμικά στοιχεία.

Γκάμπο – Γραμμική κατασκευή

Πέβσνερ – Στήλη της ειρήνης

Πέβσνερ – Κόσμος

Three Men Walking II

- 1949 Alberto Giacometti
(Swiss, 1901–
1966) Bronze; 30
1/8 x 13 x 12 3/4
in. (76.5 x 33 x
32.4 cm) Jacques
and Natasha
Gelman
Collection

Α. Τζιακομέτι, «Πλατεία μεγαλούπολης» (1948-1949),
μπρούντζος, ύψος 56 εκ. ιδιωτική συλλογή

**Εικ. 15. Α. Τζιακομέτι, “Πλατεία
μεγαλούπολης” (1948-1949), μπρούντζος,
ύψος 0,56 μ., ιδιωτική συλλογή.**

Στο έργο “Πλατεία μεγαλούπολης”, οι μορφές αποτελούν μία ομάδα. Αντιλαμβανόμαστε ότι βρίσκονται σε πλατεία. Αντιλαμβανόμαστε ότι καθεμιά στρέφεται προς διαφορετική κατεύθυνση. Ο πληός, κομμένος σε αδρά κομμάτια, αρκέστηκε σχεδόν να ντύσει μόνο την αρματούρα (σιδερένιος σκελετός που στηρίζει τον εύπλαστο πηλό όταν χτίζεται μια φιγούρα).

Η κάθε μορφή, μόλις άρχισε να αρθρώνεται, έμεινε εκεί, απομακρυσμένη σε χώρο και χρόνο. Η αίσθηση που δημιουργείται είναι της μακρινής ματιάς, έτσι καθώς οι μορφές τρεμοπαίζουν στο φως, και νιώθει κανείς πως σε λίγο θα χαθούν στην αχλή της ατμόσφαιρας. Το φως δεν μπορεί σχεδόν να σταθεί επάνω τους. Είναι σχεδόν διάφανες. Νομίζουμε ότι βλέπουμε την πλατεία και τις μοναχικές φιγούρες από

δε μεγαλώνουν. Δεν έρχονται κοντά μας. Έτσι ψηλόλιγνες, και με μια υλικό τητα που ίσα τις κάνει ορατές, παραμένουν μακριά, ακόμα κι αν τις αγγίζουμε. Η πλοκή της σύνθεσης βρίσκεται ανάμεσα στις κινήσεις της κάθε μορφής, της κατεύθυνσής της, των κενών που δημιουργούν οι φιγούρες μεταξύ τους, του συναθροίσματός τους (ξεκινώντας από δεξιά, διακρίνουμε δύο, δύο και μία σιλουέτες).

Παρ’όλο που ο τίτλος παραπέμπει στην οργάνωση χώρου και η διαφορετικότητα των μεγεθών στην ένταξη των γλυπτών μέσα στο χώρο, το έργο φαίνεται ότι αφορά κυρίως μια πέραν του πραγματικού αλληγορία της ανθρώπινης μοίρας, του απομονωμένου ανθρώπου, και ότι θέτει θέματα υπαρξιακά για την αγωνία του και την αποξένωσή του.

Henry Moore OM, CH
Recumbent Figure, 1938
Tate

Oval with Points at the Henry Moore Foundation
in Perry Green, Hertfordshire

